

Тетяна Куліш — кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника науково-організаційного відділу апарату Президії НАПН України, старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: історія вітчизняної та зарубіжної педагогіки, зокрема дослідження творчої спадщини українських педагогів, а також історико-педагогічних проблем розвитку новаторських навчально-виховних закладів освіти України, диференційованого підходу до організації педагогічного процесу та стандартизації освіти в історії української школи.

e-mail: tkulishcokol@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8509-9190>

УДК 373.3.091.214(477)"199"

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-4-72-78>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ УЧЕНИХ ПЕРІОДУ 90-Х РР. ХХ СТ.

У статті проаналізовано законодавчі та концептуальні положення нормативно-правових документів у галузі освіти України періоду 90-х рр. ХХ ст., якими визначено поняття «стандартів освіти» та врегульовано механізм їх розроблення, а також простежено напрацювання вчених щодо теоретичних основ стандартизації початкової освіти зазначеного періоду.

Встановлено, що перші наукові розвідки з питань стандартизації освіти, зокрема щодо розроблення державних стандартів початкової освіти, з'явилися у 90-х роках ХХ ст. У працях вітчизняних учених обґрунтовано теоретичні основи розроблення стандартів освіти та доведено, що стандарти є дієвим механізмом оновлення змісту освіти, приведення його у відповідність до сучасних потреб особи і суспільства.

Ключові слова: стандарти освіти; Державний стандарт початкової освіти; початкова освіта; зміст освіти; модернізація початкової освіти; молодший школяр.

Постановка проблеми. Розроблення державних стандартів освіти створює умови для вирішення стратегічних завдань розвитку національної освіти, зокрема підвищення її якості. Державні стандарти початкової освіти сьогодні стали тією нормою, що визначає принципи реалізації освітнього процесу в початковій школі. Стандартизація початкової освіти спрямована, насамперед, на досягнення належної якості освіти молодших школярів за допомогою конкретизації навчальних цілей та досягнення нових результатів навчання.

У процесі реформування змісту початкової освіти гарантією обґрунтованості та достовірності нових знань є необхідність вивчення історичних витоків та аспектів дослідження проблем стандартизації.

Як відомо, державні стандарти освіти «розробляються на теоретичному і світоглядному фундаменті класичної та сучасної педагогіки України і світу, на основі аналізу впровадження провідних українських та світових інноваційних практик в освіті задля реалізації головної мети освіти» [1].

Тож аналіз праць провідних українських учених періоду 90-х років ХХ ст. щодо теоретико-методологічних основ стандартизації початкової освіти з позицій об'єктивності та доцільності

сприятиме виробленню цілісного бачення розвитку зазначених процесів у історичній послідовності, визначенню основних теоретичних положень, які стали науковим підґрунтям у побудові державних стандартів освіти, та вдосконаленню підходів щодо їх створення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освітньої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У галузі освіти стандартизація тісно пов'язана як зі змістом освіти, так і з оцінкою якості освіти. Питання стандартизації та розвитку змісту і якості початкової освіти в Україні висвітлено у дослідженнях багатьох педагогів та методистів. У теоретичному осмисленні обраної теми і шляхів її дослідження значну роль відіграли сучасні фундаментальні дослідження з історії українського шкільництва та змісту шкільної освіти Л. Березівської, М. Ігнатенка, А. Майбороди, О. Пометун, Т. Самоплавської, О. Сухомлинської та ін. Вагомий внесок у розробку методології та теорії змісту загальної освіти зробили такі педагоги-науковці, як М. Богданович, С. Гончаренко, Г. Коваль, М. Бурда, І. Лернер, С. Медушевський, М. Скаткін, О. Савченко, Н. Скрипченко та ін. Питання стандартизації освіти загалом та стандартизації початкової освіти зокрема знаходяться в центрі уваги таких учених, як Т. Ніколенко, О. Нікітіна, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін. Стандартизації змісту початкової освіти в порівняльному контексті присвячено дослідження учених-компаративістів Л. Заблоцької, Г. Єгорової, Н. Лавриченко, О. Локшиної, Б. Мельниченко, О. Овчарук, Н. Ремезовської, А. Сбруєвої та ін.

Формулювання цілей статті. Здійснити аналіз основних нормативно-правових документів у галузі загальної середньої освіти України періоду 90- рр. XX ст. – початку XXI ст. та напрацювань українських учених у контексті розвитку теоретичних основ стандартизації освіти й відстеженні процесу оновлення змісту початкової освіти шляхом розроблення державних стандартів освіти.

Основні теоретичні положення щодо розроблення державних стандартів початкової освіти висвітлені у працях провідних вітчизняних учених періоду 90-х рр. XX ст. та покладені в основу перших державних стандартів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Із проголошенням державного суверенітету України створено сприятливі умови для відновлення й розвитку української педагогічної науки, національної системи освіти й виховання дітей та молоді. Після прийняття у 1991 р. Закону України «Про освіту» було підготовлено та ухвалено низку нормативних документів, які сприяли становленню правової бази функціонування системи національної освіти, зокрема її стандартизації. Основним елементом стандартизації освіти був визначений стандарт.

Саме у зазначеному законі було вперше задекларовано поняття «Державний стандарт освіти». У статті 15 цього законодавчого акту зазначалося: «Державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої і фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання освіти» [2, с. 16]. Законом передбачалося, що Державні стандарти освіти розробляються окремо з кожного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня, затверджуються Кабінетом Міністрів України та підлягають перегляду і перезатвердженню не рідше як один раз на 10 років. Початкову загальну освіту в законі віднесено до першого освітнього рівня. Зараз державні стандарти освіти це: Державний стандарт початкової загальної освіти, Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти, Державні стандарти професійної освіти та система стандартів вищої освіти.

Вимога щодо систематичного оновлення змісту освіти кожні 10 років, яка знайшла відображення в зазначеному законі, була надзвичайно важливою, оскільки зі зміною суспільства змінюється соціальне замовлення на освіту, а саме зміст освіти має вирішальне значення для формування освітньої сфери.

З метою введення в дію Закону України «Про освіту» в 1993 р. урядом було схвалено Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»), яка проголосила необхідність оновлення змісту освіти та приведення його у відповідність з сучасними потребами особи і суспільства. Одним із стратегічних завдань у цьому контексті було визначено «вироблення держав-

них стандартів і відповідне формування системи й обсягу знань, умінь, навичок творчої діяльності, інших якостей особистості на різних освітніх та кваліфікаційних рівнях» [3].

Цей документ державного значення визначив також основні напрями реформування змісту освіти, зокрема передбачав відбір і структурування навчального матеріалу на засадах гуманізації, диференціації та інтеграції, забезпечення альтернативних можливостей для одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб та здібностей дітей, а також органічне поєднання у змісті освіти його загальноосвітньої і фахової складових відповідно до освітніх рівнів та особливостей регіонів України.

Тож процес розроблення державних стандартів початкової освіти має свою історію, насамперед, пов'язану з реформуванням змісту початкової освіти. Розроблення нового змісту початкової освіти за новими вимогами суспільства ускладнювалося тим, що на той час не було розроблено теорії відбору змісту.

У 1996 р. спільним наказом Міністерства освіти України та Академії педагогічних наук України була створена міжгалузева рада з розроблення проєктів державних стандартів. Того ж року колегією МОН та Президією АПН України було ухвалено Концепцію державного стандарту загальної середньої освіти, яка стала основою перших проєктів освітніх стандартів [5]. Як зазначала в той період О. Савченко, здійснення цієї роботи було просто неможливим без методологічних підходів до визначення змісту освіти. На думку вченої, «методологічною основою визначення змісту шкільної освіти є загальнолюдські та національні цінності, зосередженість на актуальних і перспективних інтересах дитини. Зміст освіти визначається на засадах його фундаментальності, науковості й системності знань, їх цінності для соціального становлення людини, гуманізації і демократизації шкільної освіти, ідей полікультурності, взаємоповаги між націями і народами, світського характеру школи» [4, с. 1].

Поняття «Державний стандарт загальної середньої освіти» з'явилося у ст. 30 Закону України «Про загальну середню освіту» (1999 р.), а саме – це зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні» [2, с.117]. Отже, Державний стандарт освіти має з одного боку чітко окреслювати суспільні гарантії щодо освітніх послуг, які держава зобов'язується надати кожному, хто має намір здобути загальну середню освіту, а з іншого – він визначає вимоги до тих, хто претендує на одержання документа про відповідний рівень освіченості. Згідно із законом Державний стандарт загальної середньої освіти складається з державних стандартів початкової, базової і повної середньої освіти.

До структури Державного стандарту загальної середньої освіти як комплексного нормативного документу входять:

- Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів;
- загальна характеристика інваріантної і варіативної складових змісту загальної середньої освіти;
- державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (вихованців) [2].

Отже, реформування української школи, оновлення змісту освіти та розроблення перших освітніх стандартів вимагало, насамперед, з'ясування суспільного ідеалу освіченості людини, вироблення суспільних вимог як до загальної середньої освіти в цілому, так і до початкової освіти зокрема як основи соціокультурного становлення молоді людини, формування громадянина незалежної держави.

Варто зазначити, що реформування початкової ланки освіти, її стандартизація відбувалися в межах єдиного для всієї системи освіти законодавства, в якому було визначено нові цілі освіти й механізми їхнього досягнення.

Із середини 90-х років ХХ ст. з'являються перші наукові розвідки, в яких вітчизняні вчені торкаються питань стандартизації освіти, намагаються окреслити світоглядні ідеї щодо стандартів освіти, вимоги до їх розроблення та впливу на результати освітнього процесу; відбувається обговорення цієї проблематики на загальних зборах Академії педагогічних наук України, науково-прак-

тичних масових заходах, у дискусіях науковців на шпальтах педагогічної преси тощо.

Як свідчать результати проведеного дослідження, винятково важливим є внесок у розроблення теоретичних основ стандартизації освіти України, у тому числі й створення стандартів початкової освіти, провідних учених-дидактів О. Савченко та С. Гончаренка. Тож у статті зосередимося саме на їхніх наукових поглядах на означену проблему.

Відомо, що педагогічна наука й шкільна практика 90-х років ХХ ст. стали все більше переорієнтовуватись на дитину. В урядових документах та наукових працях учених переосмислювались підходи до організації навчально-виховного процесу в початковій школі з позицій гуманізації і гуманітаризації, починаючи від змісту освіти і до всієї системи оцінювання діяльності школи [8].

Першим кроком до гуманізації початкової школи стали суттєві зміни позиції вчителя і учнів у різних формах спілкування, розбудови особистісно-орієнтованої моделі початкової освіти, яка передбачала підготовку розвиненої, вихованої особистості з максимальною індивідуалізацією та створенням найкращих умов для саморозвитку. Нові методологічні підходи зумовили зміни пріоритетів у вихованні, у вивченні рідної мови, зокрема постала необхідність оновити зміст початкової освіти новими знаннями про історію, культуру свого народу, взаємозв'язок людини з природою, засвоєння різних форм спілкування тощо [7].

Щодо гуманітаризації змісту освіти С. Гончаренко наголошував, що вона повинна здійснюватися можливостями не лише гуманітарних, а й інших предметів. У змісті математики, трудового навчання, природознавства, роль яких незамінна у формуванні світогляду, повинні бути компоненти, що сприяють виробленню гуманітарного ставлення до навколишньої дійсності [8].

На думку О. Савченко, гуманітарна спрямованість початкової освіти передбачає, насамперед, ознайомлення з регіональними особливостями побуту, традицій, трудової діяльності населення того чи іншого району, міста, різноманітністю жанрів народної творчості тощо. Важливим є формування у дітей понять про здоровий спосіб життя та свої фізичні можливості, здатності до саморегуляції поведінки тощо [7].

Отже, положення щодо гуманізації та гуманітаризації освіти, на думку вчених, мають бути основоположними як у ході оновлення змісту освіти, її методичного забезпечення, так і під час розроблення державних стандартів, адже вони передбачають звернення до особистості учня, створення необхідних і рівноправних умов для розвитку інтересів, схильностей кожного учасника освітнього процесу [7, с. 1]; [8, с. 1-2].

Вітчизняні вчені наголошували на тому, що через засвоєння змісту освіти особистість готується до збереження й розвитку культури (у широкому її розумінні). Тому зміст шкільної освіти, навіть у початковій школі, не може бути вузьким. Він має живитися різними джерелами, серед них найголовніші – це наука, виробничі технології, краєзнавство, людинознавство, педагогічні й психологічні знання тощо.

Обов'язково під час розроблення стандартів освіти має враховуватись відповідність змісту *віковим можливостям і рівню підготовки учнів*. Часто якість навчання знижується, якщо школярам доводиться засвоювати матеріал, перевантажений за обсягом або ж ускладнений теоретично. І навпаки, якщо матеріал занадто легкий, то знання і пізнавальні сили зростають повільно, непропорційно до їхніх можливостей. Як справедливо зазначає С. Гончаренко, «Державний стандарт шкільної освіти має бути посиленням для учнів, щоб засвоєння знань досягалося не за рахунок здоров'я дітей і хоча б зрідка викликало не страх, а позитивні емоції. Для цього треба позбутися синдрому середньовічного енциклопедизму і, нарешті, зрозуміти, що всього не можна і не потрібно вивчати. Необхідно з множини наукових знань, безлічі фактів, законів, розумно відібрати головне, фундаментальне, яке вводить молоду людину в світ науки, техніки, культури, формує в неї наукову картину світу» [11, с. 2].

Ще однією важливою науковою вимогою до формування змісту початкової освіти та вдображення цього підходу в стандарті є *інтегративність*, що означає орієнтацію на інтегровані заняття, курси, пошук нових підходів до структурування знань як засобу цілісного розуміння та пізнання світу [6].

Реалізація у стандарті положення щодо його *варіативності*, за переконанням С. Гончаренка, «гарантуватиме реальні можливості для забезпечення диференційованості освіти, даватиме можливість кожній школі, кожному учневі рухатися власною освітньою траєкторією, з максимальною ефективністю і повнотою реалізувати власні інтереси, нахили, здібності» [11, с. 2].

Заслугує на увагу думка О. Савченко про те, що шкільному змісту освіти належить системуюча роль у досягненні якості навчання. Отже, має відбуватися його систематичне оновлення та кваліфіковане визначення державних вимог щодо обов'язкових результатів навчання, а це збагатить зміст шкільної освіти діяльнісним компонентом, посилить його практичну спрямованість, особистісну значущість для учнів. Через запровадження Державних стандартів освіти закладається механізм контролю за її якістю, тобто обсягом навчального матеріалу, повнотою змісту, а також захисту учнів і вчителів від недовантаження або перевантаження навчальними годинами [10, с. 1-2].

Водночас С. Гончаренко наполягав на тому, що «опрацювання і запровадження державних стандартів освіти має також передбачати одночасно кардинальний перехід від традиційного інформативно-пояснювального підходу, орієнтованого на зазубрювання готових знань, до діяльнісного підходу, спрямованого на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу дитини» [11, с. 2].

Надзвичайно важливими й основоположними вимогами щодо розроблення освітнього стандарту є його *фундаментальність, системність та гнучкість*. «Правильно складений стандарт, – наголошує С. Гончаренко, – має містити лише фундаментальні знання з відповідної галузі та вимоги до результатів навчання і не повинен нав'язувати методисту, автору підручника і вчителю, як він має вивчати цей матеріал, які саме твори вивчати, якими фактами характеризувати певну історичну епоху тощо. На базі стандарту мають створюватись різні програми й підручники, побудовані на різних дидактичних і методичних ідеях та концепціях» [11, с. 2].

О. Савченко відстоює думку про те, що в умовах різнорівневої середньої освіти державний стандарт «забезпечує еквівалентну середню освіту в різних типах навчальних закладів, допомагає зберегти єдиний освітній простір, відіграючи цим самим *стабілізуючу й організуючу* роль, визначаючи необхідний достатній рівень загальної середньої освіти. І, водночас, він не закриває можливостей для поглибленого вивчення за рахунок шкільного і регіонального компонентів тих предметів, які становлять інтерес для різних груп учнів» [4, с. 1].

Отже, з урахуванням теоретичних напрацювань учених постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 р. № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» було прийнято та затверджено перший Державний стандарт початкової загальної освіти. Цей документ розроблено відповідно до можливостей дітей молодшого шкільного віку. Він передбачав всебічний розвиток та виховання особистості через формування в учнів повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок, бажання й уміння вчитися. Прийнятий стандарт став підґрунтям для розвантаження змісту початкової освіти, створення умов для утвердження особистісного навчання, орієнтації на реалізацію компетентнісного підходу до змісту освіти, на формування універсальних компетенцій учнів. Принципово новим для початкової школи стало те, що вперше за роки початкової освіти її змістом поряд з функціональною підготовкою передбачено набуття учнями достатнього особистого досвіду культури спілкування і співпраці у різних видах діяльності та самовираження у творчих видах завдань. Основні освітні лінії стандарту наскрізь пронизані діяльнісною лінією. Вимоги до результатів навчання мають ширший діапазон показників, що визначають рівень індивідуальних досягнень дитини в техніці читання, писма, обчислень [2, с. 161-213].

Прийняття Державного стандарту початкової освіти викликало необхідність розроблення нових типових планів, програм для початкової школи, створення нових підручників, методичних посібників для вчителів тощо. Уперше в історії української освіти зміна цілей, структури й змісту освіти відбулися на основі Державного стандарту початкової освіти.

Висновки. У теоретичних розробках українських учених періоду 90-х рр. ХХ ст. доведено, що одним з найбільш ефективних інструментів досягнення високої якості освіти є стандартизація змісту освіти. Напрацювання вчених з питань стандартизації освіти заклали основи для системного вивчення змісту початкової освіти, теоретико-методологічних аспектів створення та впровадження державних стандартів початкової освіти.

За результатами дослідження визначено основні теоретичні положення щодо стандартизації початкової освіти, які знайшли відображення у працях провідних учених періоду 90-х рр. XX ст. та покладені в основу перших державних стандартів початкової освіти, а саме: гуманізація, варіативність та диференціація, інтегративність, відповідність змісту освіти віковим можливостям і рівню підготовки учнів, фундаментальність, системність та гнучкість, стабілізуюча та організуюча функція стандарту, функція контролю за якістю освіти, а також провідна роль державних стандартів освіти у збереженні єдності освітнього простору України та відповідності загальноєвропейському освітньому простору.

Отже, нові вимоги, які з утвердженням незалежності постали перед системою загальної середньої освіти України та її початковою ланкою, поступово реалізовувалися в процесі розроблення та запровадження державних стандартів освіти, що мали забезпечувати досягнення належної якості освіти молодших школярів та стимулювання, розвиток і перспективу одержання якісно нового випускника школи.

Використані джерела

- [1] Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
- [2] Освіта України. Нормативно-правові документи. Київ: Міленіум, 2001.
- [3] Державна національна програма «Освіта»: Україна XXI ст. Київ: Райдуга, 1994.
- [4] О. Савченко, «На часі вдумлива, еволюційна робота над змістом освіти (3 доповіді заступника міністра освіти, члена Президії АПН України Олександри Савченко)», *Педагогічна газета*, № 2(32), 1997.
- [5] Стандарт загальної середньої освіти. Проблеми, пошуки, перспективи (вступне слово О. Савченко та доповідь С. Гончаренка до Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулась в м. Києві 25-26 червня 1996 р.), *Педагогічна газета*, № 7(25), с. 1, 1996.
- [6] О. Я. Савченко, «Проблеми розробки державних стандартів загальної середньої освіти в Україні», *Початкова школа*, № 7, с. 1-5, 1997.
- [7] О. Я. Савченко, «Гуманна початкова школа», *Інформаційний бюлетень АПН України (спеціальний випуск до загальних зборів НАПН України)*, № 5, 1994.
- [8] С. У. Гончаренко, «Гуманітаризація освіти як першооснова розбудови освітньої системи України», *Педагогічна газета*, № 6, с. 1-2, 1994.
- [9] О. Я. Савченко, «Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу», *Початкова школа*, № 8, с. 1-6, 2009.
- [10] О. Я. Савченко, «Державні освітні стандарти – важіль управління якістю освіти». *Освіта України*, № 17, с. 1-2, 1997.
- [11] С. У. Гончаренко, «В отриманні повноцінних знань всі рівні», *Педагогічна газета*, № 2, с. 2, 1997.

References

- [1] "Ministry of Education and Science of Ukraine – State Standards", *Mon.gov.ua*, 2017-2019. [Online]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>. Accessed on: November 18, 2019. (In Ukrainian).
- [2] Education of Ukraine. Regulatory Documents. Kyiv: Milenium, 2001. (in Ukrainian).
- [3] State National Program "Education": Ukraine for the 21st Century. Kyiv: Raiduha, 1994. (in Ukrainian).
- [4] O. Savchenko, «At the Time Thoughtful, Evolutionary Work on the Content of Education (from Oleksandra Savchenko report, Deputy Minister of Education, member of the Presidium of APS of Ukraine)», *Pedahohichna hazeta*, No 2(32), 1997. (in Ukrainian).
- [5] "Standard of General Secondary Education. Problems, Search, Prospects (O. Savchenko opening address and S. Honcharenko speech at the All-Ukrainian scientific and practical conference, which was held in Kyiv, June 25-26, 1996)", *Pedahohichna hazeta*, No 7(25), pp. 1, 1996. (in Ukrainian).
- [6] O. Ya. Savchenko, «Problems of Development of State Standards of General Secondary Education in Ukraine», *Pochatkova shkola*, No 7, pp. 1-5, 1997. (in Ukrainian).
- [7] O. Ya. Savchenko, «Humane Primary School», *Newsletter of the Academy of Pedagogical Sciences (special issue to the General Meeting of APS of Ukraine)*, No 5, 1994. (in Ukrainian).
- [8] S. U. Honcharenko, «The Humanization of Education as the First Foundation of Ukrainian Education System Development», *Pedahohichna hazeta*, No 6, pp. 1-2, 1994. (in Ukrainian).
- [9] O. Ya. Savchenko, «Quality of Primary Education: Essence and Factors of Impact», *Pochatkova shkola*, No 8, pp. 1-6, 2009. (in Ukrainian).
- [10] O. Ya. Savchenko, «State Education Standards as the lever of education quality management». *Osvita Ukrainy*, No 17, pp. 1-2, 1997. (in Ukrainian).
- [11] S. U. Honcharenko, «All Children Are Equal in Obtaining the Comprehensive Knowledge», *Pedahohichna hazeta*, No 2, p. 2, 1997. (In Ukrainian).

Татьяна Кулиш, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, заместитель начальника научно-организационного отдела аппарата Президиума НАПН Украины, старший научный сотрудник отдела истории и философии образования Института педагогики НАПН Украины.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СТАНДАРТИЗАЦИИ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ В РАБОТАХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ УЧЕНЫХ ПЕРИОДА 90-Х ГГ. XX СТ.

В статье проанализированы законодательные и концептуальные положения нормативно-правовых документов в сфере образования периода 90-х гг. XX ст., которыми определено понятие «стандарты образования» и отрегулирован механизм их разработки, а также в современной научной литературе прослежены наработки ученых по стандартизации начального образования.

Определено, что первые научные работы по вопросам стандартизации образования, также и по вопросам разработки Государственных стандартов образования, в том числе Государственных стандартов начального образования, появились в 90-х гг. XX ст. Государственные стандарты образования являются действенным механизмом обновления содержания образования и приведения его в соответствие с современными потребностями личности и общества.

Ключевые слова: стандарты образования; Государственный стандарт начального образования; начальное образование; содержание образования; модернизация начального образования; младший школьник.

Tatiana Kulish, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Deputy Chief of Scientific and Organizational Department of the Apparatus of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Senior Researcher at the Department of History and Philosophy of Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

THE THEORETICAL BASES OF UKRAINIAN PRIMARY EDUCATION STANDARDISATION IN THE UKRAINIAN RESEARCHERS' WORKS OF THE 90's. XX CENTURY

The legislative and conceptual provisions of regulatory documents in the sphere of education of the 1990s are analysed in the article; they define the concept “standards of education” and regulate the mechanisms of their designing. The researchers’ developments concerning the theoretical bases of primary education standardisation of the mentioned period are also enlightened.

It is ascertained that the first researches on education standardisation, in particular the development of standards for primary education, appeared in the 1990s. The theoretical bases of education standards development are grounded in the works of Ukrainian researchers; it is proved that the standards are an effective mechanism for updating the content of education and aligning it with the modern needs of an individual or society, as well as one of the most effective tools for achieving the high quality of education. The researcher’s works on education standardisation laid the bases for systematic studying the content of primary education, theoretical and methodological aspects of development and implementation of state standards for primary education.

According to the results of the study it is determined that among the main theoretical principles concerning the primary education standardisation, which were reflected in the works of the leading researchers of the 1990s and are the basis of the first state standards for primary education, are: humanisation, variability and differentiation, integrativity, education content relevance to pupils’ age and level of training, fundamentality, system-based and flexibility, stabilizing and organisational function of a standard, quality control function; the standards also should preserve the unity of Ukrainian education area and its consistency with the European Education Area.

So the new requirements, which arose before the general secondary education system and its primary link with Ukraine’s independence, were gradually implemented in the process of formation and introduction of state education standards; they had to ensure the stimulation, development and prospects for obtaining a qualitatively new school graduate.